

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА ЯК СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ

У зв'язку з прагненням України долучитися до світового освітнього простору, постає необхідність перегляду підходів до підготовки фахівців у галузі іншомовної освіти, зокрема, номенклатури філологічних спеціалізацій. У статті здійснено аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки за спеціалізацією «прикладна лінгвістика» й аргументовано доцільність запровадження в нашій країні одного з її напрямів – «іншомовна педагогічна лінгвістика». З'ясовано, що в зарубіжному науковому дискурсі прикладна лінгвістика передусім спрямовується на дослідження проблем мовної освіти, навчання та викладання мови, насамперед другої або іноземної, тоді як в Україні – переважно на проблеми комп'ютерної лінгвістики, що й визначає зорієнтованість змісту підготовки відповідних фахівців. У зарубіжних університетах превалює підготовка спеціалістів сфери іншомовної освіти за філологічним напрямом, тоді як в Україні – переважно за педагогічним. Здобувачам ступеня доктора філософії у сфері викладання іноземних мов в вітчизняних ЗВО присуджується науковий ступінь у галузі педагогічних наук, тоді як у розглянутих нами зарубіжних ЗВО – у галузі філологічних наук, незважаючи на той факт, що основний фокус проаналізованих нами докторських програм є навчання та засвоєння мов, проблеми іншомовної освіти, професійна підготовка вчителів іноземних мов. Простежуються відмінності між змістовими характеристиками, кваліфікаціями, які присуджуються здобувачам суголосних програм та тематичними напрямками науково-дослідницьких робіт. Уважаємо, що уточнення спеціалізації «прикладна лінгвістика» та впровадження субспеціалізації «іншомовна педагогічна лінгвістика» позитивно вплине на динаміку розвитку галузі іншомовної освіти в нашій країні, дозволить об'єднати сферу наукових інтересів і систему підготовки фахівців із методики викладання іноземних мов, психолінгвістики, соціолінгвістики, професійної освіти, які розробляють засади навчання мови в межах одного напрямку, забезпечивши кореляцію між українською та зарубіжними системами вищої освіти.

Ключові слова: прикладна лінгвістика; іншомовна освіта; засвоєння іноземної мови; навчання іноземної мови; освітня програма; філологія; педагогіка.

Леврінц Маріанна Іванівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри філології,
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II (г. Берегове)
ORCID ID 0000-0002-2206-7113
marianna@kmf.uz.ua

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА КАК СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦІАЛІСТІВ В ОБЛАСТІ ІНОЗЯЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В связи со стремлением Украины присоединиться к мировому образовательному сообществу, возникла

необходимость пересмотра подходов к подготовке специалистов в области иноязычного образования, в частности, номенклатуры филологических специализаций. В статье осуществлен анализ зарубежного опыта профессиональной подготовки специалистов в области «прикладной лингвистики» и аргументирована целесообразность введения в Украине одного из ее направлений – «иноязычная педагогическая лингвистика». Установлено, что в зарубежном научном дискурсе прикладная лингвистика направлена на исследование проблем языкового образования, обучения и преподавания языка, в основном второго или иностранного, тогда как в Украине – преимущественно на проблемы компьютерной лингвистики, что и определяет содержание подготовки соответствующих специалистов. В зарубежных университетах превалирует подготовка специалистов сферы иноязычного образования в филологическом направлении, тогда как в Украине – преимущественно в педагогическом. Соискателям степени доктора философии в области преподавания иностранных языков в отечественных университетах присуждается ученая степень в области педагогических наук, тогда как в рассмотренных нами зарубежных университетах – в области филологических наук, несмотря на то, что основным фокусом проанализированных нами докторских программ является обучение и усвоение иностранных языков, проблемы иноязычного образования, профессиональная подготовка учителей иностранных языков. Прослеживаются различия между смысловыми характеристиками, квалификациями, которые присуждаются соискателям созвучных программ и тематическим направлениям научно-исследовательских работ. Считаем, что уточнение специализации «прикладная лингвистика» и внедрение субспециализации «иноязычная педагогическая лингвистика» положительно повлияет на динамику развития отрасли иноязычного образования в Украине, позволит объединить сферу научных интересов и систему подготовки специалистов по методике преподавания иностранных языков, психолінгвістики, соціолінгвістики, професійного освіти, которые разрабатывают принципы усвоения языка в пределах одного направления, обеспечив корреляцию между украинской и зарубежными системами высшего образования.

Ключевые слова: прикладная лингвистика; иноязычное образование; усвоение иностранного языка; обучение иностранному языку; образовательная программа; филология; педагогика.

Marianna Levrincs (Lőrincz),
Doctor of Pedagogy,
Professor of the Department of Philology,
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education
ORCID ID 0000-0002-2206-7113
marianna@kmf.uz.ua

APPLIED LINGUISTICS AS A SPECIALISATION IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION SPECIALISTS TRAINING

Ukraine's intentions of integrating into the global educational space have brought to the forefront the need for reconsideration of the traditional approaches adopted in the preparation of foreign language education specialists, in particular, with reference to the nomenclature of philological specialisations. The article is devoted to the analysis of international experience of applied linguists' professional education and feasibility of introducing in Ukraine the preparation of specialists in the area of foreign language pedagogical linguistics as one of applied linguistics' subdisciplines. Results of the study indicate that in the international academic discourse applied linguistics focuses on the study of language education problems, language acquisition and teaching, especially second or foreign, while in Ukraine applied linguistics equates the study of computational linguistics, which determines the choice of the corresponding course content. At foreign universities preparation of foreign language education specialists is carried out in the field of philology, while in Ukraine – mostly in pedagogy. Doctoral degree seekers in the sphere of foreign language teaching and acquisition are normally awarded degrees in pedagogy in Ukraine, whereas at foreign universities analysed in the present study – in the field of philology, disregarding the fact that the respective doctoral programmes emphasise the issues of second/foreign language acquisition, language teaching and learning, preparation and development of language teachers. Discrepancies have been found between the curricula of the university programmes, qualifications awarded to graduates, as well as the predominant thematic areas of research in Ukraine and in other countries. The author of the study believes that clarification of the university specialisation of applied linguistics and introduction of "foreign language pedagogical linguistics" as one of its new sub-specialisations will enhance the development of the field of foreign language teaching, solidify research interests and the system of preparation of specialists in the methods of foreign language teaching, psycholinguistics, sociolinguistics, professional education, thus helping forward Ukraine's partnership with educational institutions worldwide.

Key words: applied linguistics; foreign language education; foreign language acquisition; foreign language teaching; educational programme; philology; pedagogy;

Постановка проблеми. В умовах всеосяжних глобалізаційних процесів назріла потреба в трансформації іноземної педагогічної підготовки як важливої платформи для конвергенції вітчизняної освітньої системи в міжнародний освітній простір. Осмислення нормативно-правової бази стратегічного значення й професійного дискурсу засвідчує готовність української науково-освітньої спільноти до перегляду засад іноземної освіти, інкорпорації прогресивного зарубіжного досвіду й долучення до загальносвітової практики. У науково-прикладному плані в межах окресленого завдання на заваді стає неузгодженість між галузевою орієнтацією вітчизняної та провідних зарубіжних освітніх систем підготовки педагогічних і науково-педагогічних кадрів для сфери іноземної освіти, що не відповідає євроінтеграційним настроям української громадськості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні теоретико-практичні напрацювання у галузі іноземної освіти, зокрема в підготовці викладачів іноземних мов (ІМ), здійснено І. Задорожною, Н. Майєр, С. Ніколаєвою, О. Тарнопольським. Теоретико-методичні засади професійної підготовки вчителів ІМ висвітлюються О. Бігич, В. Безлюдною, С. Деркач. Теорія і практика вищої філологічної освіти вивчається С. Амеліною, Н. Бідюк, М. Іконніковою, К. Скибою. Підготовка освітньо-наукових кадрів у сфері іноземної освіти досліджується С. Коломієць, С. Ніколаєвою, О. Синєкоп. Проблема номенклатури філологічних спеціалізацій, зокрема прикладної лінгвістики, порушується у праці О. Тарнопольського, М. Кабанової і О. Горб (2014). Серед зарубіжних науковців вагомим внеском у розвиток проблеми підготовки викладачів ІМ як фахівців з прикладної лінгвістики відзначилися А. Дейвіс (Davies, 2007), Дж. Річардс (Richards, 2010), Б. Сполські (Spolsky, 2003), Н. Шмітт (Schmitt, 2020) та ін.

На підставі аналізу освітньо-правової, науково-методичної джерельної баз і практичного досвіду іноземної освіти підсумовано, що проблема номенклатури спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка фахівців у галузі навчання ІМ, відображається в науковому доробку вітчизняних учених недостатньо, що породжує чимало протиріч у сфері практичної реалізації професійної підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Мета статті – на підставі вивчення прогресивного зарубіжного досвіду запропонувати можливі шляхи уточнення номенклатури філологічних спеціалізацій, зокрема «прикладної лінгвістики», й аргументувати доцільність запровадження одного з її напрямів – «іноземної педагогічної лінгвістики».

Виклад основного матеріалу дослідження. Прикладна лінгвістика зародилася в надрах мовознавчої науки в середині ХХ століття в ролі медіатора між абстрагованими знаннями про мову і їх застосуванням у нелінгвістичних сферах для розв'язання конкретних задач. Розпочавши свій незалежний від теоретичної лінгвістики шлях, фокусуючись насамперед на проблемах викладання та засвоєння мов, прикладна лінгвістика еволюціонувала до множини субдисциплін, включаючи лінгводидактику, перекладознавство, лексикографію, комп'ютерну лінгвістику, лінгвістичну експертизу, термінознавство, соціолінгвістику, психолінгвістику із нерівнорядними об'єктами, предметами, завданнями, методами дослідження, а також сферами застосування одержаних результатів (Загнітко та ін., 2015, с. 26; Davies, 2008).

Прикладна лінгвістика охоплює багаточисельну групу напівавтономних дисциплін, кожна з яких робить внесок у формальне вивчення мови й інші релевантні галузі знань, розробляючи власну методологію та принципи. Аналіз наукової проблематики,

яку покриває семантичне поле прикладної лінгвістики, дозволяє констатувати її значну різноманітність. Наприклад, серія наукових видань «Единбурзькі підручники з прикладної лінгвістики» містить такі праці: «Соціальна зорієнтованість у засвоєнні другої мови», «Навчання мови і громадянська позиція», «Оцінювання і створення навчальних матеріалів для викладання мови», «Шкільний дискурс і професійний розвиток вчителя», «Мова і політика», «Прагматична стилістика», «Лінгвістика і мова перекладу» та низку інших (Edinburgh Textbooks in Applied Linguistics).

Поліаспектність суспільних сфер функціонування мови є першоджерелом галузей прикладної лінгвістики як спеціалізованого опрацювання мовленнєвих явищ. В освітній сфері підготовка фахівця в галузі прикладної лінгвістики стало вираженням чималих протиріч стосовно самоідентифікації дисципліни. За свідченням А. Дейвіс (2008), у системі вищої освіти означена галузь професійної підготовки зреагувала, з одного боку, вузькопрофільною спрямованістю змісту освітніх програм, а з іншого боку, програми, за якими ведеться підготовка прикладних лінгвістів, поділяють між собою спільний змістовий компонент як об'єднувачий критерій галузевого знання (Davies, 2008, р. VIII), тобто такі програми передбачають вивчення низки дисциплін, які стали «класикою жанру» прикладної лінгвістики.

У зарубіжному науковому просторі досить поширеним є визнання навчання мови як осердя й основного призначення прикладної лінгвістики, що звужує розуміння її змісту та функціональності. За твердженням Д. Вілкінс (1994), прикладна лінгвістика спрямовується на пояснення мовних процесів і передовсім на навчання другої/іноземної мови (Wilkins, 1994, р. 164). У словнику «Навчання мови і прикладна лінгвістика» в авторстві Дж. Річардса та Р. Шмідта (2010) виділено два значення концепту прикладної лінгвістики: перше – дисципліна – навчання та викладання другої або іноземної мови, друге значення охоплює вивчення мови та лінгвістики щодо практичних проблем, як, наприклад, лексикографія, переклад, патологія мовлення тощо. (Richards et al, 2010, р. 29). Водночас, позиціонування проблем мовної освіти як однієї з найважливіших вважається вмотивованим з огляду на кількісну перевагу представників, задіяних у цій професійній сфері з-поміж випускників програм прикладної лінгвістики (Davies, 2008, р. 3).

У словнику також є посилання на термін «освітня лінгвістика» (educational linguistics) для позначення напряму прикладної лінгвістики, яку присвячено розгляду питань взаємозв'язку мови й освіти (Richards et al, 2010, р. 189). Спроби виділити окремий предмет дослідження серед множини, що входить у поле зору прикладних лінгвістів, призвело до появи нової субдисципліни – «освітня лінгвістика». Її основи було

закладено американським науковцем Б. Сполскі в 1970-их роках, який запропонував розглядати її як навчання рідної або другої/іноземної мов, а також навчання читання, письма, слухання та спілкування (Spolsky, 2003, р. 503). Учений пояснює, що навчання мови відбувається у шкільному середовищі, відтак тісно пов'язане з соціологічними, економічними, політичними та психологічними факторами. Акцентуючи увагу на ключовій ролі філологічної науки, автор виділяє її як основне змістове навантаження освітніх програм, за якими слід здійснювати підготовку фахівців за спеціалізацією «освітня лінгвістика» (Spolsky, 1978, р. 2).

В українській системі вищої освіти галузь прикладної лінгвістики оминає увагою проблеми опанування мови, насамперед орієнтуючись на комп'ютерну лінгвістику як основу спеціалізації, за якою ведеться підготовка прикладних лінгвістів. Подібна практика не відповідає загальноосвітнім тенденціям філологічної освіти та вимагає виваженого перегляду спеціалізацій прикладної лінгвістики, зокрема, у розрізі іншомовної освіти.

Розглянемо змістові підходи, поширені у практиці підготовки прикладних лінгвістів у зарубіжних закладах вищої освіти (ЗВО), зорієнтовані переважно на проблеми вивчення та засвоєння ІМ. Однією з традиційних спеціалізацій галузі прикладної лінгвістики в зарубіжних університетах, відображених у назвах освітніх і освітньо-наукових програм, є навчання ІМ, як, наприклад, «Викладання мови й англomовна прикладна лінгвістика» (Language Pedagogy and English Applied Linguistics, PhD, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest), «Прикладна лінгвістика і навчання англійської мови як іноземної» (Applied Linguistics and TEFL/TESOL, PhD, Pécs), «Магістерська програма з англійської мови, спеціалізація з англomовної прикладної лінгвістики» (MA in English Studies, Specialisation in English Applied Linguistics, Pécs), «Прикладна лінгвістика у навчанні іноземних мов» (Az idegennyelvűoktatásban alkalmazott nyelvészet, PhD, Pécs), «Прикладна лінгвістика і навчання англійської мови» (Applied Linguistics with English Language Teaching, PhD, Nottingham) тощо. Більшість проаналізованих нами програм підготовки прикладних лінгвістів зарубіжних ЗВО обмежується однойменною назвою без конкретизації напряму спеціалізації, оскільки прикладна лінгвістика у свідомості міжнародної наукової громадськості рівнозначна підготовці фахівця з питань навчання мов, особливо іноземних.

Освітньо-наукова програма «Англomовна прикладна лінгвістика», яка реалізується в Університеті Сегеда (Угорщина) з 2001 року, пріоритезує вивчення проблем викладання та засвоєння ІМ, соціолінгвістики, мовних контактів, аналіз дискурсу та планування мовної

освіти. У довіднику для вступників розкривається мета програми, яка полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців у галузі прикладної лінгвістики, здатних до здійснення науково-дослідницької діяльності у сферах мовної політики, засвоєння другої/іноземної мови, іншомовної освіти та мовних контактів. Навчальним планом передбачається вивчення таких дисциплін, як «Вступ до прикладної лінгвістики», «Засвоєння другої/іноземної мови», «Білінгвізм й мовні контакти», «Аналіз дискурсу», «Соціопрагматика», «Методика навчання ІМ», «Оцінювання в іншомовній освіті», «Засвоєння третьої мови», «Переклад», «Науковедослідження», «Граматики англійської мови у системно-функціональному розрізі», «Гендерна теорія» тощо.

Центром англійських і американських студій згаданого університету також здійснюється підготовка за спеціалізацією «прикладна лінгвістика» на другому (магістерському) рівні вищої освіти як однієї із трьох пропонованих спеціалізацій англійської філології (English Studies), випускники якої можуть обіймати посади викладача ІМ, перекладача, адміністратора освітнього закладу тощо. На першому (бакалаврському) рівні вищої освіти відбувається підготовка за напрямом філологія (Philology – English and American Studies) незалежно від обраної спеціалізації. Отже, всі здобувачі отримують диплом у галузі філології, тоді як в українських ЗВО підготовка вчителів ІМ відбувається за напрямом 014 Середня освіта. Мова і література (із зазначенням мови), кульмінуючись присудженням диплома в галузі педагогіки (Szegedi Tudományegyetem).

Провідний ЗВО Угорщини Університет імені Етвеша Лоранда реалізує освітньо-наукову програму «Викладання мови і англійська прикладна лінгвістика». Зацікавлення викликає той факт, що вказана програма функціонувала в межах Докторської школи педагогічних наук (Doctoral School of Education) до 2019 року, після чого була переведена до Докторської школи з лінгвістики (Doctoral School of Linguistics), змінивши профіль підготовки з педагогіки на прикладну лінгвістику. Репертуар дисциплін, залучений до курикулуму програми, налічує кілька циклів, включаючи наукове дослідження, лінгводидактику, професійну підготовку викладачів і деякі інші з різних напрямів прикладної лінгвістики, а саме: «Навчання мови та її учень», «Викладач іноземної мови», «Організація наукового дослідження і статистика», «Прикладна лінгвістика», «Професійна підготовка викладачів ІМ», «Аналіз дискурсу», «Мультимодальний аналіз дискурсу», «Дослідницькі моделі в аналізі письмового дискурсу і перекладу», «Дослідження англійської мови для спеціальних цілей», «Термінологія у перекладі й дослідженні», «Англійська мова як лінгва франка та її викладання», «Соціолінгвістика»,

«Прагматика», «Психолінгвістика», «Дослідження міжкультурної комунікації», «Навчання культури мовними засобами», «Освітня політика», «Аспекти засвоєння іншомовної лексики та її викладання», «Оцінювання в іншомовній освіті», «Індивідуальні відмінності у викладанні ІМ», «Учні ІМ з особливими освітніми потребами», «Мотивація у навчанні ІМ», «Навчання ІМ базоване на виконанні завдань» та багато інших (Eötvös Loránd University).

Пейчський університет (Угорщина) пропонує на вибір дві освітньо-наукові програми, пов'язані з вивченням проблем прикладної лінгвістики та викладанням ІМ: «Прикладна лінгвістика і навчання англійської мови як іноземної» і «Прикладна лінгвістика у викладанні іноземних мов». Серед ключових дисциплін указаних програм варто згадати такі: «Засвоєння другої/іноземної мови», «Проблеми білінгвізму», «Переклад», «Професійна комунікація», «Особистість викладача ІМ», «Планування освітнього процесу з ІМ», «Мовна політика», «Історія методик викладання ІМ», «Соціолінгвістика», «Психолінгвістика», «Синтаксична лінгвопрагматика», «Статистика для лінгвістів», «Контрастивна лінгвістика» та ін. На другому (магістерському) рівні вищої освіти ЗВО провадить підготовку філологів за двома спеціалізаціями, а саме: спеціалізація з англійської літератури та з англійської прикладної лінгвістики. Випускники програми «Прикладна лінгвістика» мають право працевлаштуватися на посадах лексикографа, перекладача, редактора, викладача ІМ, викладача прикладної лінгвістики тощо. Як бачимо, спектр можливостей випускників на ринку праці є широким, не обмежуючись правом обіймати посаду або викладача ІМ, або перекладача (Pécsi Tudományegyetem).

До змісту програми підготовки докторів філософії в галузі прикладної лінгвістики (English Language Programme of Applied Linguistics), яка реалізується Католицьким університетом імені Пазмань Пейтер (Угорщина) внесено вивчення таких дисциплін: «Прикладна лінгвістика», «Лінгводидактика» (Language Pedagogy), «Тестування й оцінювання в іншомовній освіті», «Засвоєння першої мови», «Засвоєння другої мови», «Мовні технології», «Корпусна лінгвістика», «Прагматика», «Соціолінгвістика», «Психолінгвістика», ряд дисциплін теоретичної лінгвістики («Морфологія», «Синтаксис», «Семантика» тощо), «Статистика», «Наукове дослідження», «Академічне письмо» та ін. (Pázmány Péter Catholic University).

Навчання за спеціалізацією «прикладна лінгвістика» в університетах інших зарубіжних країн виявляє подібні, до представлених вище, змістові характеристики. До змісту освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціалізацією «прикладна лінгвістика» Університету Лондона

внесено вивчення ряду дисциплін присвячених проблемам мовної освіти, зокрема «Основи навчання другої або іноземної мови», «Білінгвізм і полілінгвізм», «Мова і самоідентифікація», «Тестування й оцінювання мови», «Розроблення матеріалів для навчання мови», «Мультиmodalна комунікація», «Засвоєння другої/іноземної мови», «Соціолінгвістика і соціокультурна теорія», «Комунікація у професійних, інституційних і культурних контекстах» та ін. (University College London. Applied Linguistics MA).

Оксфордський університет реалізує освітню програму «Прикладна лінгвістика і засвоєння другої мови» на другому (магістерському) рівні вищої освіти, яка зорієнтована на вивчення проблем викладання та навчання другої або іноземної мов. Навчальним планом передбачається вивчення таких змістових модулів: основи теорії засвоєння другої мови, засвоєння першої мови та білінгвізм, засвоєння словникового запасу, соціолінгвістика, індивідуальні та групові відмінності у навчанні мови, підходи до аналізу значень та ін. (University of Oxford. MSc in Applied Linguistics and Second Language Acquisition).

Освітня програма «Прикладна лінгвістика», яка реалізується на базі Університету Гронінгена (Нідерланди), акцентує дослідження проблем викладання та засвоєння ІМ з позицій психології, соціальної взаємодії, іншомовної освіти, лінгвістики, культурології, іншомовної дидактики. Студентам пропонується можливість здобуття кваліфікації вчителя ІМ за умови проходження практики у викладанні ІМ. Основними дисциплінами курикулуму освітньої програми є «Основи статистики», «Наукове дослідження у галузі засвоєння мови», «Методика навчання ІМ», «Засвоєння другої/іноземної мови», «Теоретичні засади розвитку другої/іноземної мови», «Навчання ІМ засобами інформаційних технологій». Здобувачі програми також проходять практику у сфері прикладної лінгвістики (University of Groningen. Applied Linguistics MA).

У вітчизняній системі вищої освіти підготовка фахівців ІМ наразі здійснюється за двома спеціальностями 035 «Філологія» і 014.02 «Середня освіта» (мова і література (із зазначенням мови)), за якою здійснюється підготовка вчителів/викладачів ІМ. Як зазначається у Стандарті вищої освіти України (2019), бакалавр-філолог може працювати «на викладацьких посадах у закладах загальної середньої освіти (за наявності в освітній програмі циклу психолого-педагогічних, методичних дисциплін і проходження педагогічної практики)» (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія», 2019, с. 12). За філологічною спеціалізацією «прикладна лінгвістика» сьогодні відбувається підготовка фахівців за напрямом «комп'ютерна лінгвістика»,

що представляється неприйнятним з огляду обсягів проблематики зазначеної галузі знань. Поділяємо думку Тарнопольського О. та ін. (2014) в тому, що подібна обмеженість професійної підготовки вступає у протиріччя з практикою підготовки фахівців за спеціалізацією «прикладна лінгвістика» в зарубіжних ЗВО, з якими Україна прагне співпрацювати (Тарнопольський та ін., 2014).

По змістовим параметрам, кваліфікаційним характеристикам, напрямам досліджень кваліфікаційних робіт вітчизняні та зарубіжні програми підготовки фахівців ІМ, зокрема в галузі іншомовної освіти та прикладної лінгвістики, також прослідковуються розбіжності. Порівняння розглянутих вище змістових особливостей підготовки прикладних лінгвістів як фахівців з питань засвоєння та навчання ІМ у зарубіжних університетах та програм, спрямованих на підготовку викладачів ІМ в Україні, дає підстави стверджувати, що на другому і третьому рівнях вищої освіти зміст освітніх програм зарубіжних ЗВО охоплює ширший спектр релевантних дисциплін прикладної лінгвістики. У зв'язку з тим, що у вітчизняних університетах підготовка викладачів ІМ ведеться переважно за спеціальністю 014 «Середня освіта» (мова і література (із зазначенням мови)), основне змістове навантаження несуть цикли психолого-педагогічних дисциплін, методика викладання ІМ і теоретична лінгвістика (на другому рівні вищої освіти).

Ракурс науково-дослідницьких робіт у вітчизняних і зарубіжних аналогах освітніх програм також різниться. В Україні на третьому рівні вищої освіти основний напрям досліджень підготовки докторів філософії за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання, відповідно характеризується зосередженістю на проблемах методики викладання ІМ, а прикладних лінгвістів – на питаннях комп'ютерної лінгвістики. Деякі проблеми засвоєння та навчання мови розглядаються в рамках психолінгвістики, соціолінгвістики, професійної педагогіки. Разом з цим, важливі аспекти іншомовної освіти, засвоєння ІМ досліджуються вітчизняними науковцями у вузчому обсязі, ніж у зарубіжних співзвучних програмах.

Розглянемо тематичні напрями дисертаційних досліджень на прикладі освітньо-наукової програми за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови), яка реалізується на базі Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Основним напрямом досліджень українського ЗВО є «наукове обґрунтування змісту та структури курсу навчання германських мов у закладах освіти різних типів: теоретичні засади забезпечення навчання, виховання та розвитку у процесі вивчення германських мов;

реалізація системи навчання германських мов у підручниках і навчальних посібниках; методика застосування новітніх засобів навчання германських мов; методика навчання різних рівнів і аспектів германських мов; методика розвитку вмінь і навичок учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності; методика реалізації самостійної роботи в навчальному процесі з германських мов; методика реалізації позакласної / позааудиторної роботи з германських мов; зміст методики навчання германських мов у вищих педагогічних закладах освіти; проблеми формування професійно орієнтованого мовлення в майбутніх спеціалістів різних галузей; моніторинг, контроль і оцінювання результатів навчання германських мов в початкових, середніх і вищих закладах освіти» (Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського).

Програмою «Викладання мови і англійська прикладна лінгвістика» Університету імені Етвеша Лоранда (Угорщина) передбачено написання дисертаційних робіт за такими напрямками: формування іншомовної комунікативної компетентності на письмі; засвоєння та навчання словникового запасу з ІМ; роль позитивного досвіду в навчанні ІМ; індивідуальні відмінності в навчанні ІМ; роль емоцій у навчанні ІМ; тестування й оцінювання в іншомовній освіті; соціально-психологічні процеси в навчанні ІМ; мотивація вивчення ІМ різними групами учнів; валідність тестів з ІМ; аналіз міжмови; історична соціолінгвістика англійської мови; мультимодальна комунікація; глобальні варіанти англійської мови; термінологія у навчанні англійської мови та переклад; переклад у навчанні ІМ; міжкультурна комунікація; аналіз навчальних матеріалів з ІМ; дослідження процесів розвитку мовлення; програми професійного розвитку для вчителів ІМ; прагматика мовного вжитку та навчання ІМ; засвоєння та навчання ІМ дорослими; аналіз дискурсу; дискурс перекладу та продукування перекладацького дискурсу; переклад наукового дискурсу; освітня політика; професійна підготовка вчителів ІМ; програми підготовки вчителів ІМ; інформаційні технології у навчанні ІМ та в підготовці вчителів ІМ; навчання ІМ і міжкультурна компетентність; навчальні плани та силабуси в іншомовній освіті; мовна політика в навчанні ІМ та ін. (Eötvös Loránd University. The PhD Programme in Language Pedagogy and English Applied Linguistics).

Варто зазначити, що здобувачам ступеня доктора філософії у сфері викладання ІМ у вітчизняних ЗВО присуджується науковий ступінь у галузі педагогічних наук, тоді як у розглянутих нами зарубіжних ЗВО – у галузі філологічних наук, незважаючи на той факт, що основний фокус проаналізованих нами докторських програм є навчання та засвоєння ІМ, проблеми іншомовної освіти, професійна підготовка вчителів ІМ.

Таким чином, вважаємо за доцільне переглянути чинну номенклатуру філологічних спеціалізацій, особливо «прикладної лінгвістики», ввівши такі напрями підготовки як «іншомовна педагогічна лінгвістика», за якою здійснюватиметься підготовка фахівців у галузі іншомовної освіти із присудженням кваліфікації прикладного лінгвіста, викладача ІМ, а також «освітня лінгвістика», яка присвячуватиметься розвідкам питань мовної освіти (рідної й іноземної), білінгвізму, мовної політики тощо. Це дозволить у межах однієї програми зосередитись більш прицільно й інших супутніх проблемах іншомовної освіти, зокрема, лінгвістичних, психологічних, соціологічних питаннях засвоєння мови, не обмежуючись у змісті, наприклад, на дидактичних засадах навчання мови. При чому буде збагачено репертуар творчо-пошукових розвідок вітчизняних дослідників, що сприятиме зростанню наукового потенціалу країни. Постає також необхідність у перегляді професійних компетентностей здобувачів, розширенні їхнього фахового кругозору. Нарешті, узгодження філологічних спеціалізацій сприятиме долученню України до світового освітнього процесу шляхом усунення протиріч у їхній номенклатурі.

Результати дослідження. На підставі вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки прикладних лінгвістів, як фахівців сфери іншомовної освіти, зроблено висновок, що у вітчизняній системі вищої освіти назріла необхідність перегляду траєкторій підготовки відповідних фахівців задля налагодження співпраці з міжнародними партнерами та створення платформи для повноцінного залучення українських фахівців на світовому ринку праці. З'ясовано, що в зарубіжному науковому дискурсі прикладна лінгвістика зосереджується на студіюванні проблем мовної освіти, навчання та викладання мов, передусім другої або іноземної, тоді як в Україні – переважно на проблеми комп'ютерної лінгвістики, що й визначає зорієнтованість змісту підготовки відповідних фахівців. У зарубіжних університетах переважає підготовка спеціалістів сфери іншомовної освіти за філологічним напрямом, тоді як в Україні – за педагогічним і, частково, філологічним. Простежуються відмінності між змістовими характеристиками, кваліфікаціями, які присвоюються здобувачам суголосних програм і тематичними напрямками науково-дослідницьких робіт. Вважаємо, що уточнення спеціалізації «прикладна лінгвістика» та впровадження субспеціалізації «іншомовна педагогічна лінгвістика» позитивно вплине на динаміку розвитку галузі іншомовної освіти, дозволить об'єднати сферу наукових інтересів і професійної освіти фахівців в межах спільних освітніх програм, забезпечивши кореляцію між українською та зарубіжними системами вищої освіти.

Перспективу подальших наукових розвідок становить розроблення організаційно-змістових характеристик професійної підготовки фахівців з іншомовної освіти на базі спеціалізації «прикладна лінгвістика» у вітчизняній системі філологічної освіти.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Загнітко, Ф., Данилюк, І., Краснобаєва-Чорна, Ж., Путіліна, О., Ситар, Г. (2015). *Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики* [Монографія]. Вінниця: «ТОВ Нілан-ЛТД».
- Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. *Паспорт спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)*. Взято з <https://pdpu.edu.ua/nauka/186-naukova-diyalnist/spetsializovani-vcheni-radi/vchena-rada-k-41-053-04/chleny-spetsializovanoi-vchenoi-rady-k-4105304/4385>
- Стандарт вищої освіти України: *другий (магістерський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія»*. (2019). Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologiya-magistr.pdf>
- Тарнопольський, О., Кабанова, М., Горб, О. (2017). Проблема номенклатури філологічних спеціалізацій у підготовці майбутніх філологів: «прикладна лінгвістика» як спеціалізація у вищій філологічній освіті. В *Матеріали XXXV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії»*. Переяслав-Хмельницький. Взято з: <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/3639>
- Davies, A. (2007). *An introduction to applied linguistics. From theory to practice* (2nd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd. *Edinburgh Textbooks in Applied Linguistics*. Retrieved from <https://edinburghuniversitypress.com/series-edinburgh-text-books-in-applied-linguistics>
- Eötvös Loránd University. *The PhD Programme in Language Pedagogy and English Applied Linguistics (Nyelvpedagógia és Angol Alkalmazott Nyelvészet Doktori Program)*. Retrieved from https://edinburghuniversitypress.com/series-edinburghtext-booksinappliedlinguistics?product_list_limit=25
- Pázmány Péter Catholic University. *English Language Programme of Applied Linguistics*. Retrieved from <https://btk.ppke.hu/en/academics/degree-programmes/graduate/doctoral-school-of-linguistics>
- Pécsi Tudományegyetem. *Alkalmazott Nyelvészet Doktori Program*. Retrieved from <https://nydi.btk.pte.hu/content/alkalmazott-nyelvszet-doktori-program>
- Richards, J. C., Schmidt, R. (2002). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics* (4th ed.). New York: Longman.
- Spolsky, B. (1978). *Educational Linguistics: An Introduction*. Rowley, MA: Newbury House.
- Spolsky, B. (2003). Educational linguistics. In W. J. Frawley (Ed.), *International Encyclopedia of Linguistics* (vol. 1, pp. 502–505). Oxford: Oxford University Press.
- Szegedi Tudományegyetem. *English Applied Linguistics*. Retrieved from <http://www.ieas-szeged.hu/eal/programs/phd-program>
- University College London. *Applied Linguistics MA*. Retrieved from <https://www.ucl.ac.uk/prospective-students/graduate/taught-degrees/applied-linguistics-ma>
- University of Groningen. *Applied Linguistics MA*. Retrieved from <https://www.rug.nl/masters/applied-linguistics/?lang=en#!programme>
- University of Oxford. *MSc in Applied Linguistics and Second Language Acquisition*. Retrieved from <http://www.education.ox.ac.uk/programmes/msc-alsla/>
- Wilkins, D. (1994). *Applied linguistics*. In Ronald E. A. (Ed.), *The Encyclopedia of Language and Linguistics* (vol. 1, pp. 162–72). Oxford: Pergamon Press.

REFERENCES

- Zahnitko, F., Danyliuk, I., Krasnobaeva-Chorna, Zh., Putilina, O., Sytar, H. (2015). *Paradyhmalno-katehoriini osnovy prykladnoi lnhvistyky* [Monohrafiia]. Vinnytsia: «TOV Nilan-LTD».
- Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi univertsytet imeni K. D. Ushynskoho. *Pasport spetsialnosti 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy)*. Vziato z <https://pdpu.edu.ua/nauka/186-naukova-diyalnist/spetsializovani-vcheni-radi/vchena-rada-k-41-053-04/chleny-spetsializovanoi-vchenoi-rady-k-4105304/4385>
- Standart vyshchoi osvity Ukrainy: *druhyi (mahisterskyi) riven, haluz znan 03 Humanitarni nauky, spetsialnist 035 «Filolohiia»*. (2019). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologiya-magistr.pdf>
- Tarnopolskyi, O., Kabanova, M., Horb, O. (2017). Problema nomenklatury filolohichnykh spetsializatsii u pidhotovtsi maibutnih filolohiv: «prykladna lnhvistyka» yak spetsializatsiia u vyshchii filolohichnii osviti. V *Materialy XXXV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tretoho tysiacholittia u krainakh Yevropy ta Azii»*. Pereiaslav-Khmelnyskyi. Vziato z <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/3639>
- Davies, A. (2007). *An introduction to applied linguistics. From theory to practice* (2nd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd. *Edinburgh Textbooks in Applied Linguistics*. Retrieved from <https://edinburghuniversitypress.com/series-edinburgh-text-books-in-applied-linguistics>
- Eötvös Loránd University. *The PhD Programme in Language Pedagogy and English Applied Linguistics (Nyelvpedagógia és Angol Alkalmazott Nyelvészet Doktori Program)*. Retrieved from https://edinburghuniversitypress.com/series-edinburghtext-booksinappliedlinguistics?product_list_limit=25
- Pázmány Péter Catholic University. *English Language Programme of Applied Linguistics*. Retrieved from <https://btk.ppke.hu/en/academics/degree-programmes/graduate/doctoral-school-of-linguistics>
- Pécsi Tudományegyetem. *Alkalmazott Nyelvészet Doktori Program*. Retrieved from <https://nydi.btk.pte.hu/content/alkalmazott-nyelvszet-doktori-program>
- Richards, J. C., Schmidt, R. (2002). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics* (4th ed.). New York: Longman.
- Spolsky, B. (1978). *Educational Linguistics: An Introduction*. Rowley, MA: Newbury House.
- Spolsky, B. (2003). Educational linguistics. In W. J. Frawley (Ed.), *International Encyclopedia of Linguistics* (vol. 1, pp. 502–505). Oxford: Oxford University Press.
- Szegedi Tudományegyetem. *English Applied Linguistics*. Retrieved from <http://www.ieas-szeged.hu/eal/programs/phd-program>
- University College London. *Applied Linguistics MA*. Retrieved from <https://www.ucl.ac.uk/prospective-students/graduate/taught-degrees/applied-linguistics-ma>
- University of Groningen. *Applied Linguistics MA*. Retrieved from <https://www.rug.nl/masters/applied-linguistics/?lang=en#!programme>
- University of Oxford. *MSc in Applied Linguistics and Second Language Acquisition*. Retrieved from <http://www.education.ox.ac.uk/programmes/msc-alsla/>
- Wilkins, D. (1994). *Applied linguistics*. In Ronald E. A. (Ed.), *The Encyclopedia of Language and Linguistics* (vol. 1, pp. 162–72). Oxford: Pergamon Press.

Отримано 07.01.2021р.